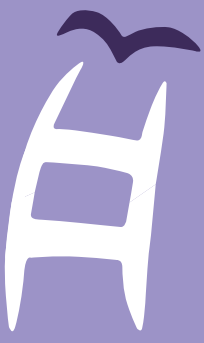

Współczesne wyzwania opieki ambulatoryjnej w kontekście realizacji szczepień ochronnych w Polsce

Gabriela Brzoza, Nadia Sudolska, Filip Walkowiak, Anna Wojciechowska-Urbanek
(Akademia Nauk Stosowanych im. J. A. Komeńskiego w Lesznie, Instytut Zdrowia i Kultury Fizycznej)

AKADEMIA
NAUK STOSOWANYCH
im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie

Celem projektu jest przedstawienie roli szczepień ochronnych ze szczególnym uwzględnieniem ich znaczenia w profilaktyce chorób zakaźnych oraz wpływu na zdrowie społeczeństwa. Ponadto projekt ma na celu analizę aktualnych wyzwań, przed którymi stoi opieka ambulatoryjna w kontekście realizacji programów szczepień, takich jak zmieniające się postawy społeczne, ruchy antyszczepionkowe, dezinformacja czy całkowita rezygnacja z immunizacji.

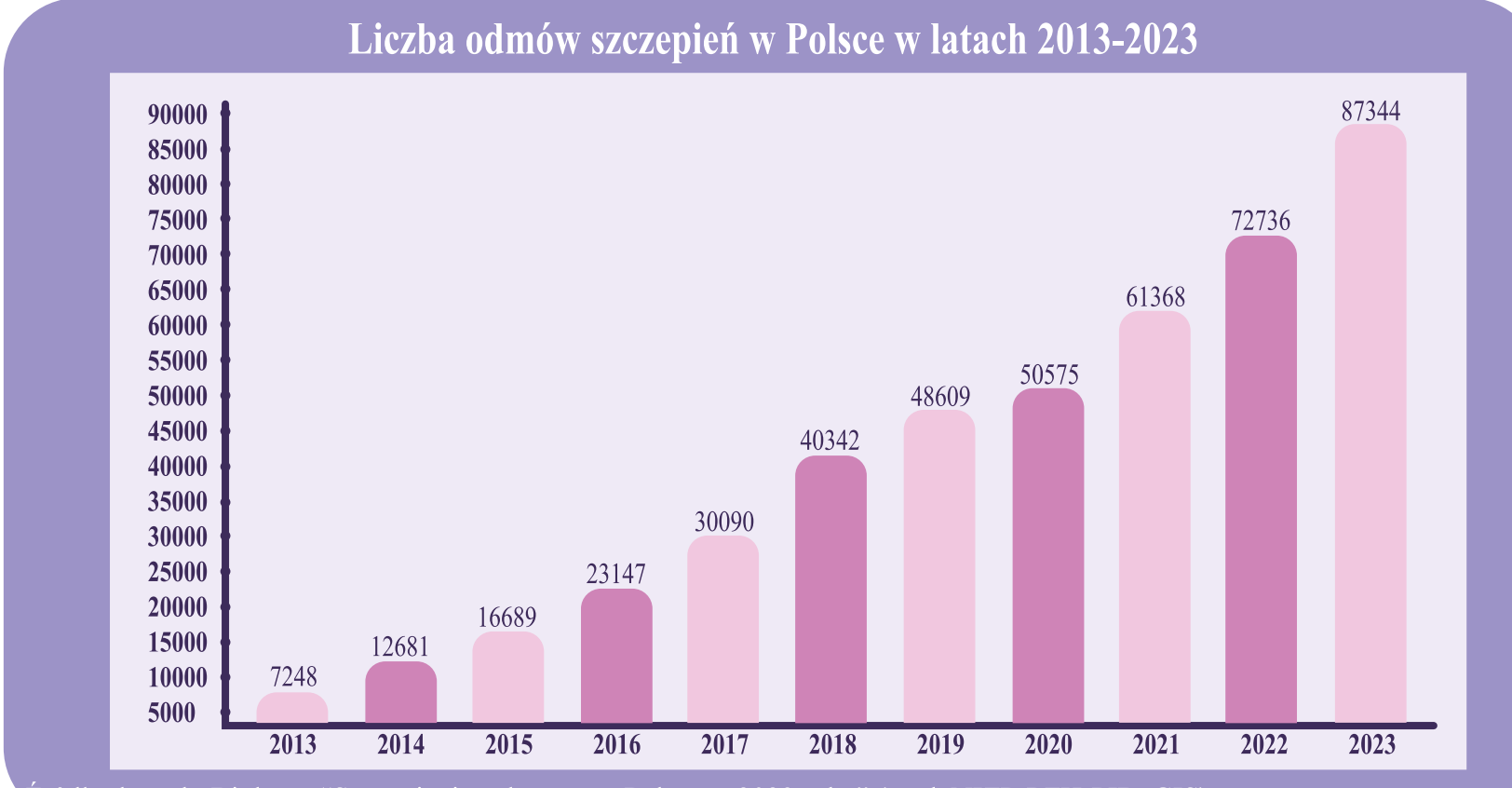
Hipotezy

- Postawy antyszczepionkowe oraz dezinformacja w mediach społecznościowych mają negatywny wpływ na realizację Programu Szczepień Ochronnych w Polsce i są wyzwaniem opieki ambulatoryjnej w XXI wieku.
- Malejący wskaźnik wyszczepialności w populacji prowadzi do nawrotu chorób zakaźnych, wcześniej uznanych za wyeliminowane.
- Problemy organizacyjne w opiece ambulatoryjnej takie jak długie kolejki i ograniczona dostępność terminów obniżają poziom wyszczepialności wśród pacjentów.
- Jednym z głównych wyzwań opieki ambulatoryjnej w Polsce w zakresie realizacji szczepień ochronnych jest brak wystarczającej liczby personelu medycznego.

Metodologia

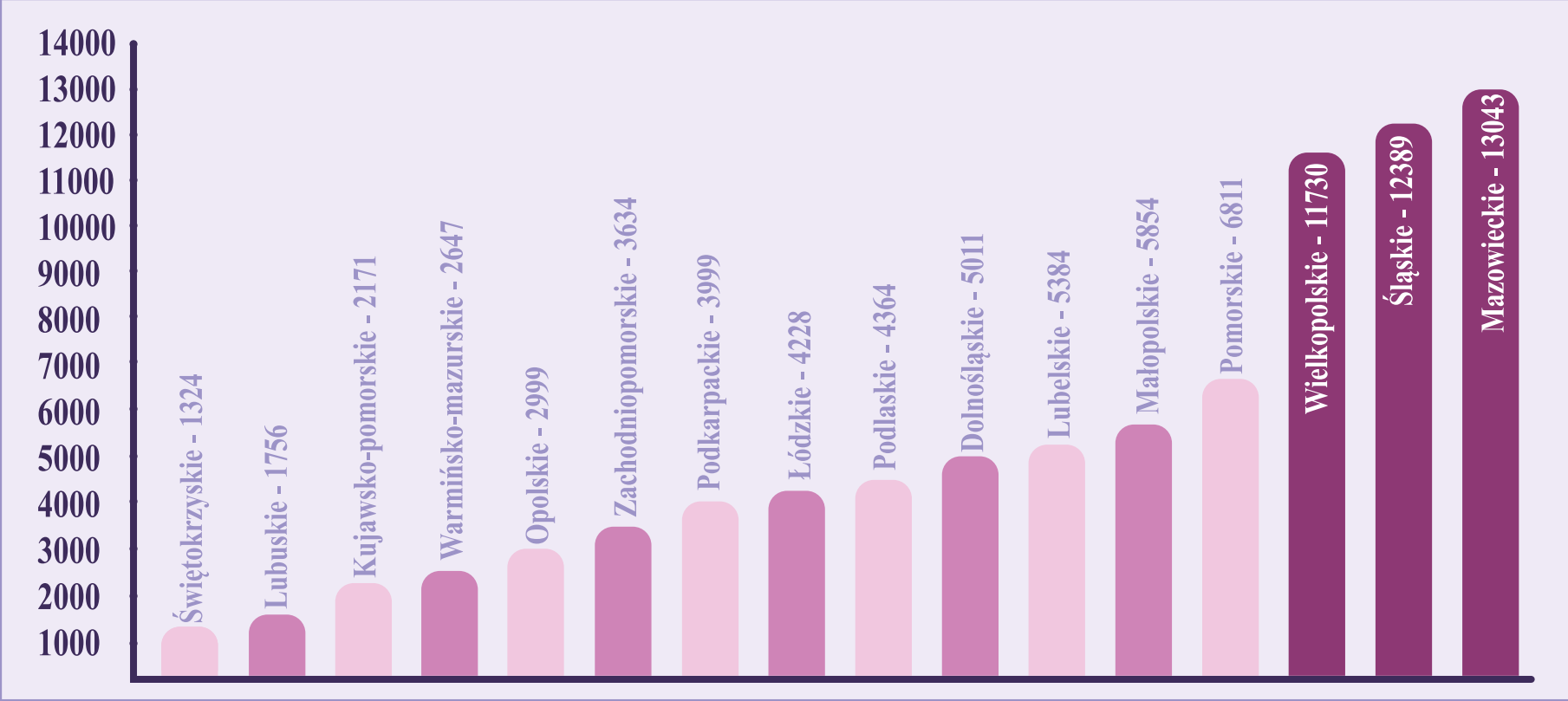
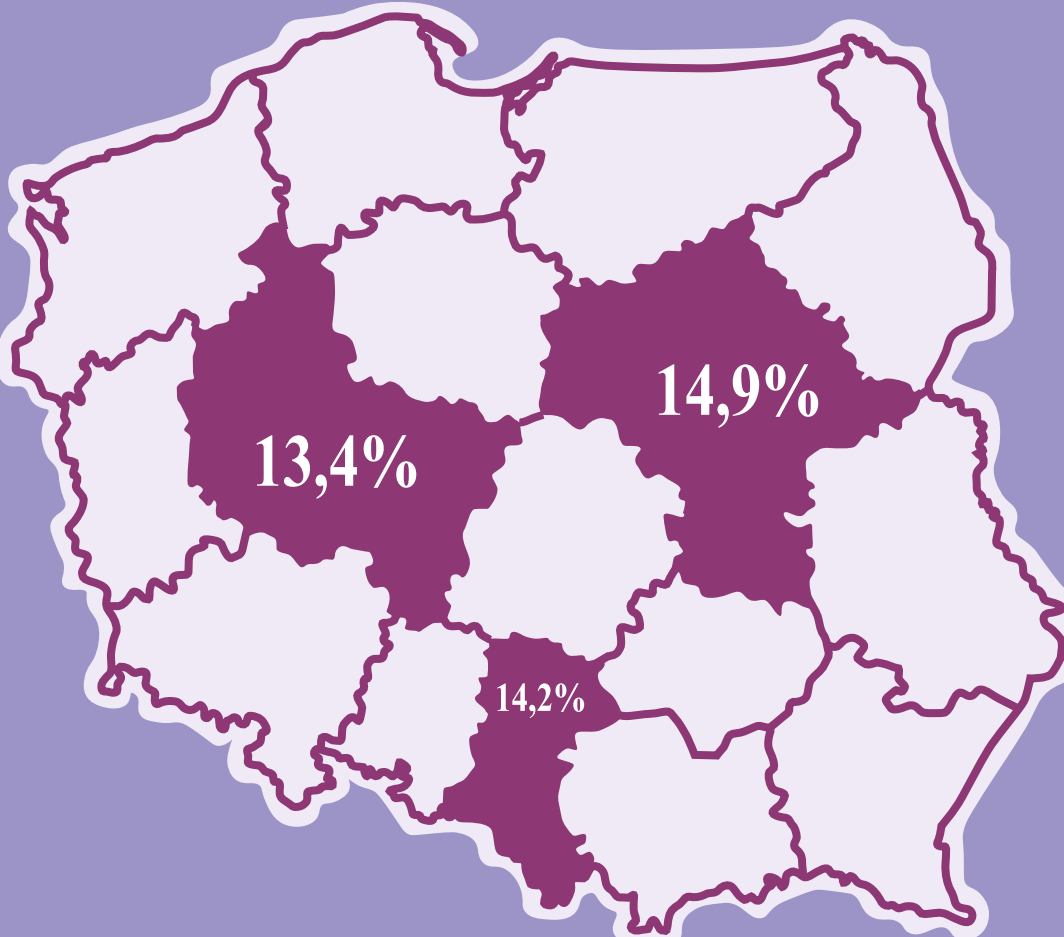
Analiza literatury przedmiotu: przegląd literatury naukowej, aktów prawnych oraz raportów dotyczących szczepień ochronnych w Polsce. Analizie poddano aktualne dane opublikowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny (NIZP-PZH), Główny Urząd Statystyczny (GUS), oraz Światową Organizację Zdrowia (WHO). Przeanalizowano wytyczne dotyczące Programu Szczepień Ochronnych na rok 2025 oraz dostępne dane epidemiologiczne obrazujące poziom wyszczepialności oraz zachorowalności na choroby zakaźne w Polsce na przestrzeni lat.

W ostatnich pięciu latach liczba uchyleń od obowiązkowych szczepień w Polsce wzrosła prawie dwukrotnie, z 48,6 tys. w 2019 roku do 87,3 tys. w 2023 roku. Liczba ta dotyczy dzieci i młodzieży do 19. roku życia objętych Programem Szczepień Ochronnych. Gwałtowny wzrost uchyleń od szczepień jest obserwowany już od 2012 roku. Zjawisko to związane jest zarówno z rosnącą liczbą osób uchylających się od szczepień, jak i zmniejszającą się populacją osób objętych obowiązkiem szczepień z powodu niższej liczby urodzeń.

Zgodnie z danymi z 2023 roku, najwięcej odmów wykonania szczepień miało miejsce w województwie mazowieckim, wielkopolskim oraz śląskim. W tych województwach wystąpiło ponad 37 tysięcy odmów, co stanowi około 42,5% wszystkich odmów szczepień w Polsce w 2023 roku.

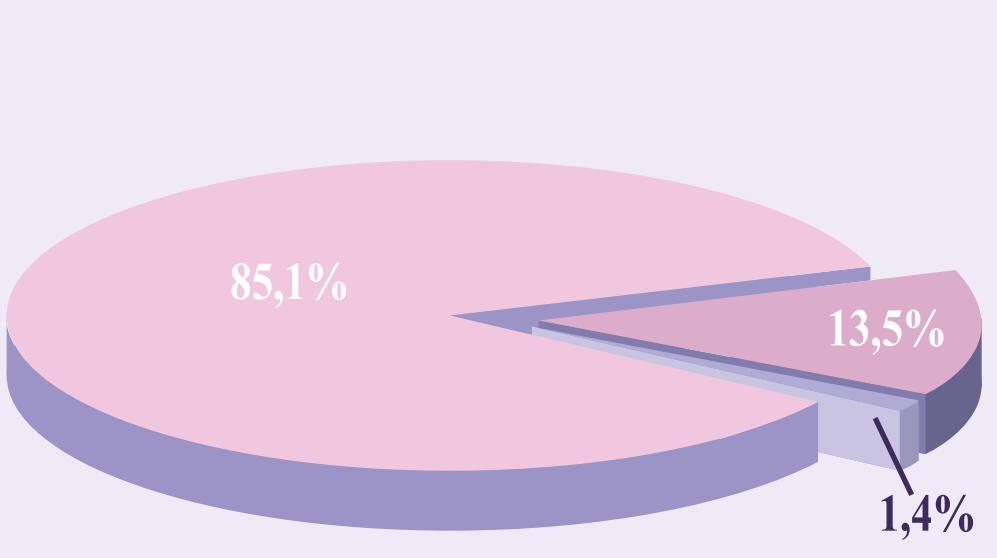
Liczba odmów szczepień w Polsce w 2023 roku

Źródło danych: Biuletyn "Szczepienia ochronne w Polsce w 2023 roku" (wyd. NIZP-PZH-PIB, GIS)

Realizacja „Kalendarza Szczepień”

Stan zaszczepienia dzieci w 3 roku życia (rocznik 2021) w 2023 roku w odniesieniu do wymogów „Kalendarza Szczepień”

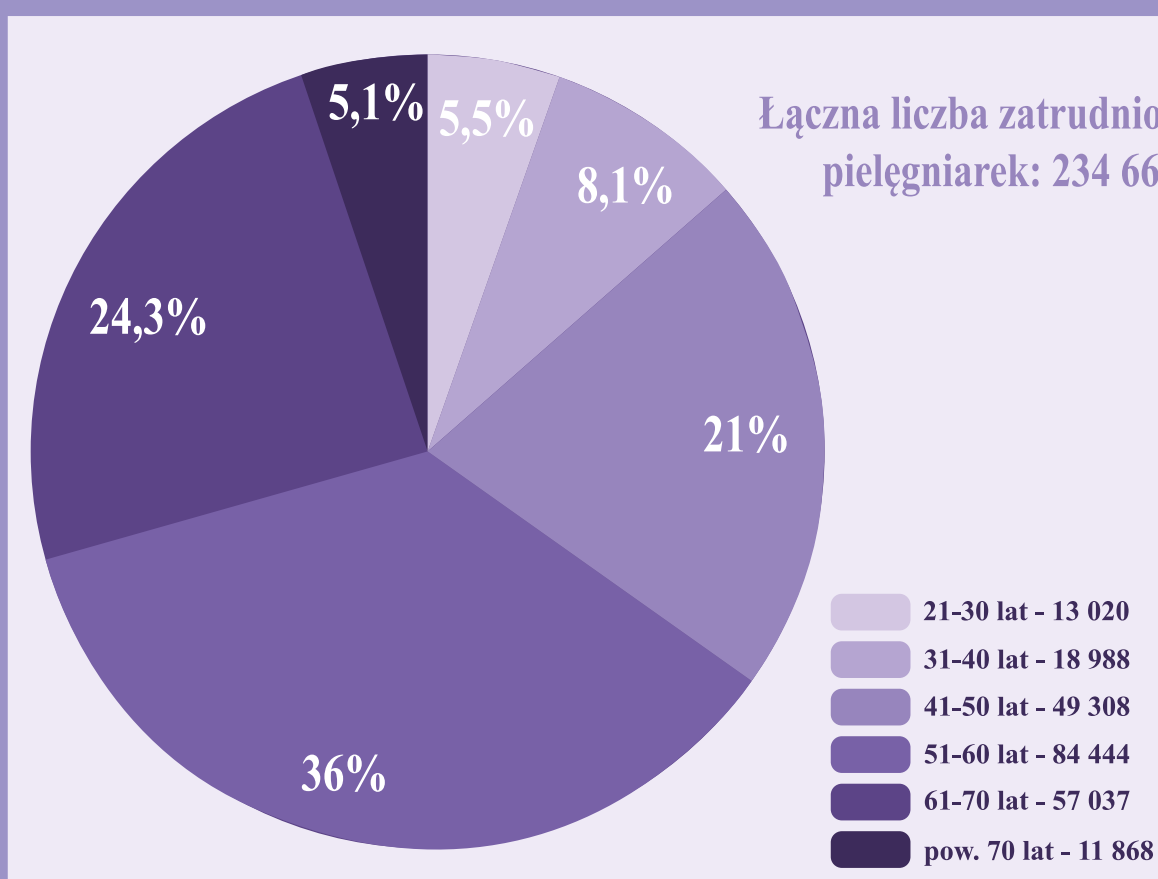
● w pełni zaszczepieni (281004)
● częściowo zaszczepieni (44596)
● w ogóle niezaszczepieni (4 457)

Źródło danych: Biuletyn "Szczepienia ochronne w Polsce w 2023 roku" (wyd. NIZP-PZH-PIB, GIS)

Analiza stanu zaszczepienia dzieci urodzonych w 2021 w odniesieniu do wymogów „Kalendarza Szczepień” pokazuje, że blisko 98,6% dzieci zostało w pełni lub częściowo zaszczepionych. Częściowe szczepienia dzieci mogą wynikać z chorób dziecka, a co za tym idzie niemożności wykonania szczepienia oraz przesunięć terminów szczepień. Na brak całkowitej wyszczepialności dzieci mogą mieć również wpływ długie terminy oczekiwania w placówkach POZ oraz dostępność i wiek personelu medycznego - według danych z 2022 roku blisko 29,4% pielęgniarek jest w wieku emerytalnym, a prawie 36% pielęgniarek jest w przedziale wiekowym 51- 60 lat.

W ogóle niezaszczepionych jest 4 457 dzieci z tego rocznika. Stanowią oni około 5,1% wszystkich niezaszczepionych osób w 2023 roku.

Liczba pielęgniarek zatrudnionych wg przedziałów wiekowych

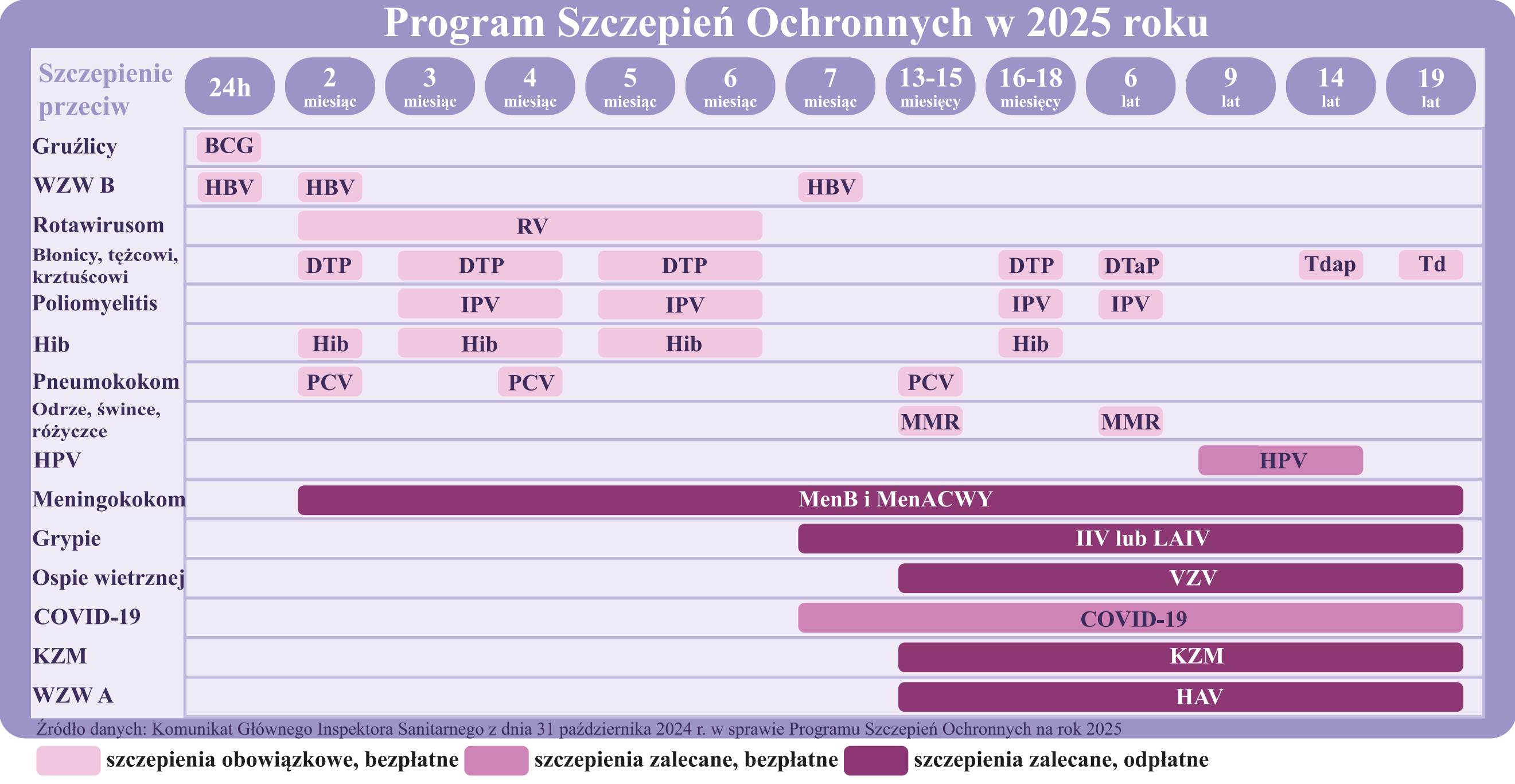
Źródło danych: CRP/P stan na 2022-06-30

Piśmiennictwo

- Biuletyn “Szczepienia ochronne w Polsce w 2023 roku” (wyd. NIZP-PZH-PIB, GIS)
- Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych „Pielęgniarka, położna zawody deficytowe w polskim systemie ochrony zdrowia” (Warszawa, kwiecień 2022)
- S. Dziwisz - „Szczepienia jako profilaktyka chorób zakaźnych. System szczepień ochronnych dzieci” - Kontrola Państwowa; Nr 6 (Warszawa, listopad-grudzień 2016)

Wykonywanie szczepień jest niezbędnym elementem budowania odporności grupowej. Polega ona na ochronie osób nieuodpornionych dzięki wysokiemu odsetkowi zaszczepionych w populacji. Zmniejsza to ryzyko zachorowania na choroby przenoszone z człowieka na człowieka, gdy w społeczeństwie jest wystarczająca liczba osób odpornych, zwykle 90-95%.

W budowaniu odporności indywidualnej oraz grupowej kluczową rolę odgrywa Program Szczepień Ochronnych. Jest on corocznie opracowywany przez Główny Inspektorat Sanitarny. Zawiera listę obowiązkowych i zalecanych szczepień oraz zasady ich wykonania. W niektórych sytuacjach, jak opóźnienia w szczepieniach czy powrót z zagranicy, lekarz ustala indywidualny kalendarz szczepień dla dziecka.

Źródło danych: Komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 31 października 2024 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2025

■ szczepienia obowiązkowe, bezpłatne ■ szczepienia zalecane, bezpłatne ■ szczepienia zalecane, odpłatne

Ruchy Antyszczepionkowe: Mity vs. Naukowe Fakty

Szczepionka = choroba
brak zaufania
manipulacje koncernów farmaceutycznych
przeciążenie układu odpornościowego
skutki uboczne
naruszenie wolności wyboru
zagrożenie dla praw obywatelskich
brak diagnozowania powikłań
brak wsparcia
sprzeczność z medycyna alternatywna
gorsza odporność

Szczepionka = zdrowie
ochrona przed groźnymi chorobami,
zmniejszenie ryzyka powikłań chorób zakaźnych,
budowanie odporności populacyjnej, ochrona zbiorowa
redukcja liczby hospitalizacji,
zapobieganie epidemiom poprzez eliminację ognisk chorób
dłuższe i zdrowsze życie,
zwiększenie świadomości zdrowotnej, promowanie profilaktyki
ograniczenie stosowania antybiotykoaterapii, zapobieganie antybiotykooodporności
lepszemu rozwojowi dziecka,
skrócenie czasu i łagodniejszy przebieg choroby,
mniejsze obciążenie dla systemu opieki zdrowotnej
większa ochrona kobiet w ciąży i noworodków

Negatywne skutki zdrowotne jakie mogą spotkać niezaszczepione dzieci:

- Oslabienie bariery chroniącej osoby z osłabionym układem odpornościowym oraz niemowlęta, uzyskanej dzięki odporności zbiorowej;
- Nawrót chorób, które wcześniej były pod kontrolą oraz pogorszenie sytuacji epidemiologicznej - wzrost liczby zachorowań na krztusiec w ostatnich latach;
- Większe narażenie dzieci na długi i ciężki przebieg chorób zakaźnych oraz powikłania, które mogą prowadzić do trwałych uszczerbków na zdrowiu lub nawet śmierci;
- Większe ryzyko śmierci noworodków matek, które nie zostały zaszczepione w ciąży, np. przeciwko tężcowi;
- Większe ryzyko zachorowania na nowotwory - wirus HPV u niezaszczepionych osób może prowadzić do wielu nowotworów, np. raka szyjki macicy;
- Utrudniony dostęp do edukacji - wiele prywatnych przedszkoli nie wyraża zgody na udział dzieci niezaszczepionych w zajęciach.

Wnioski

- Obserwowany w ostatnich dekadach spadek poziomu wyszczepialności w niektórych grupach społecznych doprowadził do nawrotu wcześniej wyeliminowanych chorób, takich jak odra, krztusiec, co stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego.
- Zwiększenie skuteczności szczepień w Polsce wymaga nie tylko sprawnej organizacji pracy opieki ambulatoryjnej ale także szeroko zakrojonej kampanii informacyjnej, mającej na celu edukację społeczeństwa oraz przeciwdziałanie ruchom antyszczepionkowym.
- Głównymi wyzwaniami opieki ambulatoryjnej w zakresie realizacji szczepień ochronnych jest brak wystarczającej liczby personelu medycznego, przeciążenia placówek POZ, niedostateczna edukacja pacjentów oraz wpływ dezorganizacji w mediach.
- Wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych np. elektronicznych systemów rejestracji, e-kart szczepień, może usprawnić proces realizacji szczepień w opiece ambulatoryjnej.

Streszczenie

Powyższy poster identyfikuje i analizuje współczesne wyzwania stojące przed systemem opieki ambulatoryjnej w kontekście szczepień ochronnych zwracając szczególną uwagę na konieczność edukacji społeczeństwa, wsparcie kadry medycznej oraz skuteczniejszą walkę z dezinformacją. Mimo, że szczepienia są najważniejszym osiągnięciem medycyny, przyczyniając się do ograniczenia zachorowalności i śmiertelności, to niestety w ostatniej dekadzie obserwuje się spadek wyszczepialności populacji. Poster wskazuje także na potrzebę wdrożenia rozwiązań systemowych, które zwiększą dostępność i efektywność szczepień ochronnych.

Słowa kluczowe: immunizacja, szczepionka, ruchy antyszczepionkowe

The poster identifies and analyzes modern challenges faced by the outpatient care system in the context of immunization, with a particular focus on public education, support for medical staff, and an effective fight against disinformation. Although vaccinations are among the most significant achievements of medicine, contributing to a reduction in disease incidence and mortality, immunization rates have declined over the past decade. The poster also highlights the need for the implementation of new system solutions to improve the accessibility and effectiveness of immunization.

Keywords: immunization, vaccine, anti-vaccination movements